

Xavier Folch, l'atzar i l'ofici Entrevista amb el fundador i primer editor d'Empúries, quan fa vint-i-cinc anys que es va fundar l'editorial

Fa vint-i-cinc anys que va néixer l' [editorial Empúries](#), un segell de referència de l'edició catalana. Entrevistem Xavier Folch, màxim responsable d'un catàleg marcat per autors com Vicent Andrés Estellés, Miquel Bauçà, Enric Casasses, Narcís Comadira, Josep Maria Fonalleras, Biel Mesquida, Josep Palàcios, Albert Roig, Joan Vinyoli... Marcat també pel gran nombre de llibres sobre llengua, i per una de les millors col·leccions de poesia.

A més de l'entrevista, us oferim el [discurs de Josep Benet](#) en la presentació d'Empúries, l'any 1984, i el [text de Xavier Folch](#) en ocasió dels vint-i-cinc anys, tots dos inclosos en el catàleg commemoratiu que s'acaba de publicar.

El 4 d'abril de 1984, al Palau de la Generalitat de Catalunya es feia un acte d'importància cultural: s'hi presentava l'editorial Empúries. Així ho van entendre tant el president Jordi Pujol com el batlle Pasqual Maragall, que van compartir taula presidencial, malgrat que en aquell moment les relacions polítiques eren tan tibades que ni es parlaven. L'historiador Josep Benet, un nom significatiu i de consens de la cultura catalana, va pronunciar un discurs d'altura, molt vigent encara avui, davant els quatre-cents assistents a l'acte. Tancaven la taula presidencial, Heribert Barrera, president del parlament, i l'editor Xavier Folch.

—La presentació de l'editorial va ser un acte molt institucional. Per què?

—Per nosaltres aquell acte d'inauguració era un acte de normalitat, el que hauria fet una editorial europea com [Gallimard](#) o [Einaudi](#), que eren els nostres models. Encara que Empúries, és clar, no tenia els mateixos recursos, però sí unes característiques pròpies (durant anys vam editar més llibres sobre llengua nosaltres sols que totes les altres editorials catalanes juntes; perquè la llengua és una qüestió central en la cultura catalana).

—Van fundar Empúries el propietari de l'empresa Nenuco, Miquel Horta, el cineasta Pere Portabella, l'editor Enric Folch i vos. I més tard va entrar-hi de soci el pintor Antoni Tàpies. Empúries naixia dins l'òrbita del PSUC.

—Jo hi militava i en Pere Portabella hi era com a independent. En Miquel Horta era més aviat simpatitzant de la branca escindida del PSUC. En canvi, l'Enric Folch es mantenia al marge de la política. L'Enric Folch, que no era parent meu, ens va ajudar molt al principi. Era gerent de Paidós i ens va llogar dues habitacions quan encara no teníem local propi.

—Parleu-nos del paper que han tingut a Empúries Miquel Horta, Pere Portabella i Antoni Tàpies.

—En [Miquel Horta](#) és una de les més bones persones i més generoses que he conegut mai. Perquè ser ric i generós és una raresa. Durant els primers anys, sempre teníem dificultats econòmiques i ell els cobria (amb l'èxit de 'El món de Sofia' de [Jostein Gaarder](#) vam pagar tots els deutes). A part el Miquel Horta, en [Pere Portabella](#) és la persona que més ens ha ajudat. Perquè, més enllà de la inversió, té una xarxa de relacions molt ampla. I l' [Antoni Tàpies](#), altre tant: ens ha fet cobertes i més coses de manera desinteressada. Ara, els fundadors eren un suport moral, però no intervenien en la vida diària de l'editorial. Potser qui més ho feia era en Miquel, perquè tenia molt de temps i perquè també tenia molt bones idees: gràcies a ell vam publicar ' [El Bulli. Els sabors del Mediterrani](#)' de Ferran Adrià i també ' [Barcelones](#)' del Manolo Vázquez Montalbán.

—Empúries va començar sense una col·lecció de narrativa, només publicant poesia i assaig.

—Perquè la meua experiència editorial es trobava en els llibres de no-ficció. I perquè tenia dos originals de poesia magnífics, l'un de Joan Vinyoli i l'altre la traducció de Xavier Benguerel de 'El cementiri marí' de Paul Valéry. La poesia ha estat la joia de la corona de la literatura catalana. Perquè sense poesia tindríem una literatura de segona divisió. I és clar que tenim bons narradors, però n'hi ha pocs. Al llarg de la història trobem Lull i el Tirant, i després ja anem a parar a Pla, Rodoreda, Sales, Villalonga, una part de Sagarra...

—Mirant ara el catàleg, què en destacaríeu?

—Si s'escriu la història de la literatura catalana, entre el 1984 i el 2009 veuríem que alguns autors han adquirit molta més relleu: Joan Vinyoli en té molt més ara que no pas fa vint-i-cinc anys; així mateix, Miquel Bauçà. I alguns que són vius: Fonalleras, Mesquida, Casasses... També hi ha noms que descobrim, com Fonalleras, en Casasses (que era envoltat de tota una llegenda), Albert Roig...

—Heu fet una edició especial de cinc títols de tot el catàleg en ocasió dels vint-i-cinc anys: 'Carrer Marsala' de Miquel Bauçà; 'Domini màgic' i 'Passeig d'aniversari' de Joan Vinyoli (en un volum); 'Nou contes' de J. D. Salinger; 'El desert dels Tàrtars' de Dino Buzzati; i 'Memòries' de Vicent Andrés Estellés, que inclou 'Tractat de les maduixes' i 'La parra boja'. En la tria quina intencionalitat hi ha hagut?

—La intencionalitat era de dir: ningú no s'hi ha fixat, però hem publicat llibres importants: El 'Carrer Marsala' del Miquel Bauçà va ser una petita bomba quan el vam publicar, perquè en Bauçà havia tret, quan era universitari, 'Una bella història', però després havia quedat arraconat. I 'El desert dels Tàrtars' de Dino Buzzati, el vam publicar perquè en Calders em va dir que era la seva novel·la preferida. I a més del Buzzati també oferim el primer Salinger que vam publicar, 'Nou contes', que va traduir Quim Monzó. En guardo una bona anècdota d'aquest llibre: Amb en Monzó trobàvem que el llibre tenia un títol eixarreit i vam pensar de canviar-lo, triant el nom d'un dels contes, 'Just abans de la guerra amb els esquimals'. Però quan va arribar al Salinger (que ho controlava tot i potser encara ara ho deu controlar tot) i ho va veure ens va dir que aquesta decisió incomplia el contracte, on posava que s'havia de traduir literalment el títol original. Amb 'The catcher in the rye' havia passat que en Benguerel el va traduir per 'L'ingenu seductor', però quan nosaltres el vam publicar, amb una traducció d'en Fonalleras, vam tornar al títol original, que va ser difícil de trobar, però que crec que la vam encertar, 'El vigilant en el camp de sègol'. Ara, a l'octubre, arribarà el cinquè títol especial, les proses de Vicent Andrés Estellés, un autor al qual dono un gran valor i que potser no és prou reconegut encara.

—**La tria abraça tot el territori lingüístic.**

—Sí, és cert, ens ha vingut bé, però hem buscat els autors i no pas la procedència. De fet, d'autors mallorquins. n'hem publicat molts, en canvi de valencians, molt pocs. Tot i que hem publicat un dels millors, 'AlfaBet' de Josep Palàcios.

—**Fa vint-i-cinc anys, Josep Benet parlava d'una 'bella i agosarada aventura', la de fundar una editorial catalana. Encara ho és?**

—Sí, encara ho és. Perquè, per una banda, hi ha hagut una aparent normalització: es publica molt i bastant bé. Segurament aquests vint-i-cinc anys són els millors anys de la història de l'edició en llengua catalana. Sens dubte. Mirant tot el segle XX, l'època de la República va ser bona en el camp de l'edició, però va durar poc. Després hem d'anar-nos-en a la feina feta per Selecta, que va publicar l'obra de Pla i de més gent (l'editor Cruzet va fer cas dels [consells](#) que Pla li donava, de publicar Carner per exemple, però també els autors joves, perquè hi havia d'haver continuïtat). Després va arribar [Edicions 62](#), la primera editorial catalana moderna, la primera que va traduir amb normalitat la literatura valuosa de tot arreu perquè la poguéssim llegir en català. I ja després van aparèixer [Quaderns Crema](#), [Columna](#), [la Magrana](#), [Empúries](#)... I així va començar la pluralitat de veus i de punts de vista i una riquesa editorial que no s'havia aconseguit mai abans. Però, per una altra banda, això es fa amb moltes dificultats. Ens diuen que nosaltres tenim les mateixes dificultats que els suecs o els danesos, però no és veritat. Perquè nosaltres hem de competir amb el castellà. Aquí la majoria de llibres que es venen són en castellà, en una proporció de 5 a 1.

—**I per què aquesta situació encara?**

—Una de les apostes de futur d'Empúries era pensar que el català començava a ser la llengua vehicular a l'ensenyament a Catalunya, i que això portaria promocions de lectors. Però no ha estat ben bé així. Per què? Entre més raons, tot l'espectre del món de la comunicació i de l'edició és majoritàriament en espanyol, i encara mantenim la inèrcia de la prohibició de l'us públic del català i de l'ensenyament obligatori del castellà.

—**Per què doneu tanta importància a l'atzar en el text que heu escrit en ocasió dels vint-i-cinc anys? Els anys us avalen i per això us ho podeu permetre?**

—Jacques Monod, Premi Nobel de Medicina l'any 1965, va escriure 'L'atzar i la necessitat', un llibre que em va fer molt d'efecte i en què parlava que tant l'una cosa com l'altra influeixen la genètica. L'atzar és important i [ja ho explico](#) al catàleg. Ara, més enllà de l'atzar, hi ha l'ofici: has de tenir les antenes ben posades i has de veure on hi ha un bon llibre. També sóc dels qui creuen que la sort ajuda qui s'ho mereix.

—**La sort us ha ajudat?**

—A mi i a Empúries, la sort ens ha ajudat.

Montserrat Serra

28 setembre 2009

Una notícia de VilaWeb.cat

Edició GENERAL

<http://www.vilaweb.cat>

[Enllaç permanent](#)